Coleophora conyzae (Lepidoptera: Coleophoridae), nieuw voor de Belgische fauna

Steve Wullaert

Abstract. *Coleophora conyzae* (Lepidoptera: Coleophoridae), a new species for the Belgian fauna

On 17 May 2009, a case of *Coleophora conyzae* Zeller, 1868 was found on *Eupatorium cannabinum* at Wielsbeke (Belgium, Province of West Flanders), leg. S. Wullaert. This is the first record of this species from Belgium. Details on its life cycle and distribution are provided.

Résumé. *Coleophora conyzae* (Lepidoptera: Coleophoridae), une espèce nouvelle pour la faune belge

Le 17 mai 2009, un fourreau de *Coleophora conyzae* Zeller, 1868 fut trouvé sur *Eupatorium cannabinum* à Wielsbeke (Belgique, prov. de Flandre occidentale), leg. S. Wullaert. Il s'agit de la première mention de cette espèce en Belgique. Des informations sur la biologie et la distribution sont données.

Key Words: *Coleophora conyzae* – Belgium – Faunistics – First record.

Wullaert, S.: Vaartstraat 18, B-8710 Wielsbeke, Belgium. (sw.demijnen@gmail.com).

Inleiding

Op 17 mei 2009 werd de soort *Coleophora conyzae* Zeller, 1868 voor het eerst in België waargenomen, en dan nog wel in mijn eigen tuin te Wielsbeke (West-Vlaanderen). De soort werd gevonden door eerst te gaan zoeken naar de vlekmijnen op koninginnenkruid (*Eupatorium cannabinum*) en dan naar de koker. Deze hing aan de onderkant van een blad waarop vlekmijnen aanwezig waren (fig. 2, 4).

Moeilijk was het niet om de soort op naam te brengen; *Coleophora conyzae* is de enige *Coleophora*-soort die op *Eupatorium cannabinum* een bladzak maakt (fig. 1, 3). De andere twee soorten *Coleophora* die op deze voedselplant voorkomen, maken een zijden zak, nl. *C. follicularis* (Vallot, 1802) en *C. inulae* Wocke, 1877. Deze soorten werden allebei reeds eerder uit België vermeld, de tweede slechts eenmaal uit Brabant (De Crombrugghe 1898: 35).

Biologie

De rups van *C. conyzae* leeft in een spatelvormige, lichtbruine tot bruine bladzak van 9 tot 12 mm lang. Deze bladzak is buisvormig, tweekleppig en heeft een mondhoek van ongeveer 45°, maar dit kan wel eens variëren.

C. conyzae heeft één bijzonderheid ten opzichte van de andere soorten uit de familie Coleophoridae; ze maakt na elke vervelling een nieuwe koker! De oude koker blijft op de plaats staan waar de rups de uitsnede heeft gemaakt voor de nieuwe koker.

Wanneer de soort op heelblaadje (*Inula conyzae*) of donderkruid (*Pulicaria dysenterica*) voorkomt, heeft de koker een meer behaarde buitenkant, omdat de planten zelf ook meer behaard zijn. Deze eigenschappen heeft koninginnenkruid (*Eupatorium cannabinum*) niet en daarom is de bladzak op die plantensoort ook veel minder behaard.

In september beginnen de rupsen te eten tot ze in overwintering gaan. In het voorjaar worden ze opnieuw actief en na enkele vervellingen, met telkens de aanmaak van een nieuwe koker, verpoppen ze eind mei–begin juni.

Het imago van deze soort is één van de grotere in de familie Coleophoridae: van 12 tot 16 mm.

Fig. 1–2. *Coleophora conyzae* Zeller, 1868. België, West-Vlaanderen, Wielsbeke, 17.v.2009, leg. S. Wullaert.

Verspreiding

In de Benelux werd deze soort voordien alleen in Nederland waargenomen en daar slechts op 4 vindplaatsen die vooral aan de kustlijn waren gesitueerd. De soort werd er voor het eerst in 1951 waargenomen in de Amsterdamse waterleidingduinen door C. Doets. Op dezelfde plaats werd ze in 1984 door G. Kaijadoe waargenomen. Verder werd de soort gevonden te Mellisant (Zuid-Holland) (Huisman *et al*. 1986) en op de Bloemendijken van Zuid-Beveland (Zeeland) door G. Langohr (Kuchlein 1993: 264).

In 1993 werd *C. conyzae* terug waargenomen, ditmaal in de Zeelandse stad Kortgene door J. van Vuure. Dan duurde het 10 jaar vooraleer de soort opnieuw werd opgemerkt, nu door J. Wolschrijn te Oostvoorne (Zuid-Holland). In het jaar 2007 werden maar liefst 6 ex. *C. conyzae* geobserveerd, nl. op 19, 22 en

25.vii.2007 in de provincie Zeeland, te Kortgene opnieuw door J. van Vuure. De laatste waarneming gebeurde door J. Wolschrijn die de soort terug waarnam te Oostvoorne op 26.vii.2008 (T. Muus, pers. mededeling).

In de rest van Europa komt *C. conyzae* in heel wat landen voor. Ze werd vermeld uit Albanië, Duitsland, Estland, Finland, Frankrijk (incl. Korsika), Griekenland (incl. Egeïsche eilanden, Kreta), Groot-Brittannië, Hongarije, Italië (incl. Sardinië, Sicilië), Kroatië, Letland, Malta, Oostenrijk, Polen, Portugal, Roemenië, Slowakije, Spanje, Tsjechië, Zweden en Zwitserland. Buiten Europa komt de soort ook voor in het Nabije Oosten en Noord-Afrika (Karsholt & van Nieukerken 2009).

Dankwoord

Dank aan Willem Ellis voor de bevestiging van de soort, en aan Willy De Prins en Theo Garrevoet voor het nalezen van het artikel.

Literatuur

De Crombrugghe, 1898. Note sur quelques Microlépidoptères nouveaux pour la faune belge. — *Annales de Société entomologique de Belgique* **42**: 34–38.

Edmunds 2009. *British leaf miners*. — www.leafmines.co.uk .[08 oktober 2009].

Ellis, W. N. 2009. *Bladmineerders van Europa*. — www.bladmineerders.nl. [08 oktober 2009].

Huisman, K. J., Kuchlein, J. H., van Nieukerken, E. J. van der Wolf, H. W., Wolschrijn, J. B. & Gielis, C. 1986. Nieuwe en interessante Microlepidoptera uit Nederland, voornamelijk in 1984 (Lepidoptera). — *Entomologische Berichten*, Amsterdam **46**: 137–156.

Karsholt, O. & Nieukerken, E. J. van (eds.) 2009. *Fauna Europaea, Lepidoptera, Moths*. – Fauna Europaea version 1.3. — www.faunaeur.org [08 oktober 2009].

Kuchlein, J. H. 1993. *De kleine vlinders. Handboek voor de faunistiek van de Nederlandse Microlepidoptera*. — Pudoc, Wageningen, 715 p.